

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
Лабораторія проблем педагогіки і психології
післядипломної педагогічної освіти

**КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ
КОНКУРЕНТОЗДАТНОГО ФАХІВЦЯ В УМОВАХ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ**

**Київ
ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»
2015**

УДК 37.014:378.159

ББК 74

К 64

Рецензенти:

Хомич Л. О. — доктор педагогічних наук, професор;

Лушин П. В. — доктор психологічних наук, професор.

К 64 Концептуальні засади психолого-педагогічної підготовки конкурентоздатного фахівця в умовах післядипломної педагогічної освіти: на вибірці науково-педагогічних працівників / автор. кол. : Л. М. Сергєєва, О. І. Бондарчук, М. І. Скрипник, А. О. Молчанова, О. А. Філь ; наук. ред. Г. О. Козлакова. — К. : ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти», 2015. — 40 с.

У науковій розробці подано концептуальні засади психолого-педагогічної підготовки конкурентоздатного фахівця в умовах післядипломної педагогічної освіти (на вибірці науково-педагогічних працівників). Обґрунтовано актуальність теми дослідження, вихідні положення, об'єкт, предмет, мету, завдання дослідження, концептуальні ідеї, понятійний апарат та основні теоретико-методологічні підходи дослідження. Визначено сутність та складові основних понять, тенденції психолого-педагогічної підготовки науково-педагогічних працівників. Систематизовано та розроблено основні підходи до змісту психолого-педагогічної підготовки конкурентоздатного фахівця в умовах післядипломної педагогічної освіти.

Для науковців, керівників і науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів і закладів післядипломної освіти, магістрів, здобувачів наукових ступенів, а також усіх, хто цікавиться питаннями психолого-педагогічної підготовки конкурентоздатного фахівця.

УДК 37.014:378.159

ББК 74

*Схвалено і рекомендовано до друку
науково-методичною радою
ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»
(протокол № 7 від 16 жовтня 2015 р.)*

© Л. М. Сергєєва, О. І. Бондарчук, М. І. Скрипник,
А. О. Молчанова, О. А. Філь, 2015

© ДВНЗ «Університет менеджменту освіти», 2015

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1. Вихідні положення	7
2. Теоретико-методологічні підходи до виконання дослідження	17
3. Конкурентоздатність фахівця: сутність і складові	22
4. Тенденції психолого-педагогічної підготовки науково- педагогічних працівників	25
5. Зміст і технології психолого-педагогічної підготовки конкурентоздатного науково-педагогічного праців- ника в умовах післядипломної педагогічної освіти	26
6. Очікуваний соціальний ефект упровадження результатів	31
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	32

ВСТУП

Ефективність діяльності сучасного фахівця в ринкових умовах значною мірою залежить від сформованості його особистісних характеристик, що визначають потенційні можливості для досягнення успіху, адекватну поведінку в мінливих умовах сьогодення, забезпечують упевненість у собі, гармонію з собою і навколишнім світом, іншими словами, його конкурентоздатність. Важливого значення набуває ця проблема для науково-педагогічних кадрів, які за своїм призначенням мають підготувати прийдешні покоління до професійної діяльності в ринкових умовах. Самі науково-педагогічні працівники мають бути зразком конкурентоздатної особистості, якою вони прагнуть виховати у кожного суб'єкта професійної освіти.

Актуальність теми дослідження. Основною тенденцією світової професійної освіти ХХІ ст. є її глобалізація, міжкультурна, наукова та освітня конкуренція, зростання інформаційного обміну, швидке старіння отриманих знань. В умовах ринкової економіки, інформаційно-технологічного розвитку розширюються функції післядипломної педагогічної освіти, відбувається її трансформація у постдокторську освіту, що відповідає світовим тенденціям безперервної освіти — освіти упродовж життя. В усіх цивілізованих країнах відбувається активний пошук нових моделей розвитку освіти, нетрадиційних підходів до їх упровадження на основі інформаційних і телекомунікаційних технологій.

Теоретичний аналіз наукової літератури (Г. Балл, Т. Бабенко, В. Биков, О. Бондарчук, О. Вакулюк, Л. Галаган, С. Гончаренко, І. Зязюн, М. Євтух, Л. Карамушка, В. Кремень, Т. Кутейніціна, А. Лавринчук, В. Луговий, П. Лушин, С. Максименко, Н. Ничкало, В. Олійник, А. Печенюк, В. Рибалка, Л. Сергеєва, С. Сисоєва, О. Слюсаренко, Ж. Таланова, Л. Хомич, Є. Чернишова, О. Філь та ін.) та аналіз практики діяльності фахівців свідчить про певний «дисонанс» між високими вимогами ринку та недостатнім рівнем реальної конкурентоздатності його суб'єктів.

Проблему поглиблює реальне розмаїття формалізації згаданої підготовки. Актуальність проблеми можна обґрунтувати такими *факторами*:

- дослідницько-інформаційним типом суспільного прогресу; саме досягнення у пізнанні Всесвіту, світоустрою і фундаментальних

законів природи та створення на їх основі революційних технологій рухають людство вперед;

- прискоренням зміни соціально-культурного оточення, що спричиняє перехід від статичного, здебільшого прогнозованого на період людського покоління, до динамічного, нелінійного, значною мірою непередбачуваного за життя людини характеру розвитку;

- загостренням конкурентної змагальності на індивідуальному, інституційному, національному рівнях в умовах глобалізації; головна конкуренція відбувається на рівні найвищих кваліфікацій, серед яких — набуті у період післядипломної педагогічної підготовки;

- необхідністю ґрунтовного безперервного навчання, послідовного здобуття в особистісному зростанні все складніших кваліфікацій, зокрема освітніх, що надаються у формалізованій освіті на найвищих її рівнях.

При цьому виявлено ряд *суперечностей*, які потребують вирішення у процесі психолого-педагогічної підготовки конкурентоздатних фахівців, зокрема між:

- необхідністю підвищення конкурентоздатності фахівців та наявною системою їхнього відбору, підготовки і науково-методичного супроводу професійної діяльності;

- необхідністю підготовки фахівців високої кваліфікації та наявною системою професійної освіти, що не забезпечує належним чином мобільність і конкурентоздатність фахівців на ринку освітніх послуг;

- унікальністю шляху особистісно-професійного розвитку фахівця та недостатнім урахуванням цього аспекту в стратегії розвитку його конкурентоздатності.

У цьому контексті зростає роль психолого-педагогічної підготовки фахівців загалом і науково-педагогічних працівників зокрема. При цьому варто враховувати взаємодію двох основних мегатенденцій: кризи традиційних підходів до психолого-педагогічної підготовки професіоналів вищої кваліфікації та тенденцій розвитку сучасної науки.

Конкурентоздатний науково-педагогічний працівник має забезпечити взаємини суспільства, природи, культури та освіти в умовах глобалізації, інтернаціоналізації та формування суспільства «економіки знань», тобто нового типу економічної організації

суспільства, в якому вирішальна роль належить сектору знань, а виробництво знань є джерелом зростання економіки.

Основою розвитку науково-педагогічних працівників є нові знання, які набуваються у процесі професійного навчання осіб та/або підвищення кваліфікації. Саме «менеджмент знань» визначається як рушійна сила соціальних технологій, що формують створення нових інституцій, які кардинально змінюють, вносячи структурні технологічні зміни у систему освіти, обґрунтовуючи такі основні її функції: генерування знань (індивідуальне або організаційне навчання); формалізацію знань (розроблення принципів, правил і процедур); збереження знань (визначення певного типу носіїв для збереження, що припускають розподіл знань); дифузії знань (розподіл знань у межах організації та в обмеженому варіанті поза нею); координацію та контроль знань (забезпечення того, щоби знання були точними і постійними); формування знань (виявлення інформаційних джерел, отримання інформації від них, вивчення, структурування і перетворення інформації на знання та подальше їх відтворення); розроблення загальної стратегії бізнесу; поширення передового досвіду; навчання персоналу; отримання знань про клієнтів; управління інтелектуальними ресурсами, інновації; захист знань, оновлення та розвиток знань, інтеграцію накопичених і нових знань.

Важливим ресурсом поповнення та збагачення знань, використання їх під час формування сучасної інституційної інноваційної інфраструктури є система післядипломної педагогічної освіти, для удосконалення та розвитку якої розробляються і впроваджуються відповідні механізми. Головною метою їх впровадження, спрямованого на вдосконалення системи освіти, є створення умов для приведення рівня і якості освітнього потенціалу та кадрового забезпечення країни у відповідність до вимог ринкової економіки.

Як показує практика, сучасний потенціал системи післядипломної педагогічної освіти здатний забезпечити відповідну психолого-педагогічну підготовку науково-педагогічних працівників як неодмінну умову для підвищення ефективності їхньої професійної діяльності в сучасних умовах.

1. ВИХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Основні поняття дослідження.

Методологія — теоретична основа та способи організації пізнавального процесу, що характеризують пізнання з погляду його загальних форм, можливостей пізнавальних засобів та механізмів, які зумовлюють послідовність наукового дослідження.

Підхід — сукупність прийомів, стосунків, ставлення до чогонебудь.

Методологічний підхід — сукупність знань про процес наукового дослідження; побудова на гранично загальних (філософських) категоріях світоглядної акмеологічної ідеї (засади), яка постулює загальну стратегію дослідження, відбір досліджуваних факторів та інтерпретацію результатів дослідження.

Компетентність — динамічна комбінація знань, розуміння, умінь, цінностей, інших особистих якостей, набутих здатностей суб'єкта до реалізації ефективної діяльності.

Компетенції — 1) надані посадовій особі повноваження; 2) комплекс знань, розуміння, умінь, цінностей, інших особистих якостей, що визначають потенційну компетентність особи у певній діяльності.

Конкурент — активний суб'єкт ситуації конкурентної взаємодії за обмежений ресурс (матеріальний, нематеріальний) зі своїми потребами, рівними психологічними правами щодо їх задоволення.

Конкуренція — одна зі складових поняття конкурентоздатності, обов'язкова умова, за якої виявляється, формується та розвивається конкурентоздатність будь-якого суб'єкта. Конкуренція — психологічна взаємодія суб'єктів (особистостей, групи осіб, організацій тощо) за обмежений ресурс (досягнення однаково/одночасно значущої для них мети/задоволення власних потреб тощо) із використанням різних психологічних стратегій.

Конкурентоздатний фахівець — це суб'єкт професійної діяльності, який досягає найкращих показників у конкурентних умовах трудової діяльності за рахунок максимальної інтеграції необхідних для цього компетенцій.

Науково-педагогічні працівники належать до основних соціально-професійних груп, яким суспільство надає надзвичайно важливі завдання: збереження та примноження культурних надбань суспільства й цивілізації загалом; соціалізацію особистості

на важливому етапі її формування, пов'язаному із професійною підготовкою. Відповідно до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» (п. 10 ч. 1) науково-педагогічним працівником є вчений, який за місцем роботи займається професійно-педагогічною та науковою або науково-технічною діяльністю у вищих навчальних закладах та закладах післядипломної освіти III–VI рівнів акредитації.

У Законі України «Про вищу освіту» (2014 р.) у розділі X «Учасники освітнього процесу» у статті 53 надається таке визначення: *науково-педагогічні працівники* — це особи, які за основним місцем роботи у вищих навчальних закладах провадять навчальну, методичну, наукову (науково-технічну, мистецьку) та організаційну діяльність.

Конкурентоздатний науково-педагогічний працівник — суб'єкт професійної діяльності, який за місцем роботи займається професійно-педагогічною та науковою або науково-технічною діяльністю у вищих навчальних закладах та закладах післядипломної освіти з високим рівнем конкурентних професійних компетентностей.

Конкурентоздатного наукового-педагогічного працівника характеризує прагнення досягти високих цілей: підвищення рівня якості учіння суб'єктів освітнього процесу, підготовки студентів до професійної діяльності в умовах інформаційного суспільства тощо.

Післядипломна освіта (відповідно до ст. 60. Післядипломна освіта, підвищення кваліфікації та стажування педагогічних і науково-педагогічних працівників Закону України «Про вищу освіту») — це спеціалізоване вдосконалення освіти та професійної підготовки особи шляхом поглиблення, розширення та оновлення її професійних знань, умінь і навичок або отримання іншої професії, спеціальності на основі здобутого раніше освітнього рівня та практичного досвіду.

Післядипломну освіту здійснюють заклади післядипломної освіти або відповідні структурні підрозділи вищих навчальних закладів і наукових установ.

Педагогічні і науково-педагогічні працівники підвищують кваліфікацію й проходять стажування в Україні і за кордоном.

Вищий навчальний заклад забезпечує підвищення кваліфікації та стажування педагогічних, науково-педагогічних працівників не рідше одного разу на п'ять років із збереженням середньої заробітної плати.

Результати підвищення кваліфікації та проходження стажування враховуються:

- під час проведення атестації педагогічних працівників;
- під час обрання на посаду за конкурсом чи укладення трудового договору з науково-педагогічними працівниками.

Посади педагогічних і науково-педагогічних працівників, які підвищують кваліфікацію або проходять стажування з відривом від виробництва, на цей період можуть заміщуватися іншими особами без проведення конкурсу на умовах строкового трудового договору (контракту).

Психолого-педагогічна підготовка фахівця — різновид психолого-педагогічної освіти особистості, спрямованої на розвиток психолого-педагогічних компетентностей та забезпечення орієнтації фахівців на професійне вдосконалення, розвиток творчого потенціалу, особистісне зростання тощо.

Підвищення кваліфікації — це навчання, спрямоване на підтримку й удосконалення професійного рівня, знань та умінь фахівців, удосконалення їхньої практичної діяльності.

Професійна майстерність — повна реалізація, самоздійснення особистості у професійній діяльності (на ґрунті творчо-креативного принципу) на основі рухомих інтегральних психологічних новоутворень. Професійна майстерність, як складова частина професійності в роботі науково-педагогічного працівника, є сукупністю таких якостей, що відображають ступінь його кваліфікації, рівень знань та навичок у професійній діяльності. Майстерність розглядається як найвищий рівень науково-педагогічної діяльності та вияв творчої активності особистості.

Професійний розвиток — це безперервний комплексний процес, що містить професійне навчання, розвиток кар'єри та підвищення кваліфікації. Реалізація концепції розвитку персоналу передбачає створення гнучкої, конкретної системи професійного навчання, зорієнтованої на вирішення стратегічних завдань організації.

Освітня послуга — система знань, інформації, вмінь, навичок, що використовуються з метою задоволення потреб людини і суспільства. Це продукт, який у процесі реалізації трансформується в робочу дію, якість якої залежить не тільки від

сукупності отриманих послуг, а й від якості та кількості власної праці, витраченої в процесі споживання цієї послуги.

Ринок освітніх послуг як комодифікації освіти в сучасному світі — сфера обігу або система економічних відносин з приводу пропозиції — споживання освітніх послуг.

1.2. Об'єкт, предмет, мета, завдання дослідження.

Мета дослідження — теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити концептуальну модель і технологію психолого-педагогічної підготовки конкурентоздатного фахівця в умовах післядипломної педагогічної освіти.

Досягнення зазначеної мети зумовлює виконання таких **завдань науково-дослідної роботи:**

1) визначити теоретико-методологічні засади обґрунтування концептуальної моделі конкурентоздатності фахівця та його психолого-педагогічної підготовки;

2) розробити та апробувати методику дослідження особливостей конкурентоздатності фахівця; визначити критерії та рівні розвитку конкурентоздатності фахівця як результату його психолого-педагогічної підготовки;

3) дослідити рівні розвитку та чинники конкурентоздатності фахівців на вибірці науково-педагогічних працівників, які навчаються в умовах післядипломної педагогічної освіти;

4) розробити та експериментально перевірити технологію психолого-педагогічної підготовки конкурентоздатного фахівця в умовах післядипломної педагогічної освіти.

5) на основі результатів дослідження підготувати до друку методичний посібник «Психолого-педагогічна підготовка конкурентоздатного фахівця в умовах післядипломної педагогічної освіти», програму навчального модуля «Конкурентоздатність фахівця: сутність та умови розвитку» та комплекс методик діагностики показників і рівнів розвитку конкурентоздатності фахівця.

Об'єкт дослідження — психолого-педагогічна підготовка конкурентоздатного фахівця.

Предмет дослідження — зміст і технології психолого-педагогічної підготовки конкурентоздатного фахівця (на вибірці науково-педагогічних працівників) у післядипломній педагогічній освіті.

Загальна гіпотеза дослідження: якщо систему післядипломної педагогічної освіти забезпечити сучасними, новими

методами психолого-педагогічної підготовки фахівців у галузі освіти, то можна сформувати конкурентоздатних науково-педагогічних працівників, які вільно орієнтуються у соціально-економічних умовах, що постійно змінюються, професійно самореалізуються у суспільстві економіки знань, інтегруються до сучасного науково-освітнього ринку праці, здатні до саморозвитку фундаментальних (дослідницьких) і прикладних (педагогічних) компетенцій, розуміючи їх як базові професійні цінності.

Серед факторів ризику виділимо три основні, а саме:

1. Зосередженість уваги на психолого-педагогічній підготовці науково-педагогічних працівників та часткове ігнорування соціокультурної складової підготовки.

Профілактика: введення в навчальний процес інтерактивних технологій післядипломного навчання, ситуацій партнерства, колективної мислєдїяльності; розроблення змісту психолого-педагогічної підготовки на інтегративно-практичєологічному підході.

2. Відсутність у науково-педагогічних працівників післядипломної педагогічної освіти вміння відбирати та структурувати зміст психолого-педагогічної підготовки конкурентоздатного фахівця.

Профілактика: розроблення матриці відбору навчальних елементів та представлення варіантів модулів для структурування програми психолого-педагогічної підготовки конкурентоздатного фахівця; підготовка програми навчального модуля «Конкурентоздатність фахівця: сутність та умови розвитку».

3. Вузькопрагматичні установки науково-педагогічних працівників, їхні локальні запити.

Профілактика: підвищення психолого-педагогічної компетентності науково-педагогічних працівників завдяки використанню розроблених та апробованих методик діагностики показників і рівнів розвитку конкурентоздатності фахівця.

1.3. Пріоритети досліджуваної теми полягають у тому, що відбуватиметься:

- посилення методологічного, теоретичного і методичного забезпечення психолого-педагогічної підготовки конкурентоздатного фахівця в умовах післядипломної педагогічної освіти в контексті європейської інтеграції;

- створення умов для якісної підготовки конкурентоздатного фахівця впродовж життя на основі компетентнісного підходу як

основи людиноцентризму в умовах післядипломної педагогічної освіти (на вибірці науково-педагогічних працівників);

- осучаснення змісту, методів і форм підготовки конкурентоздатного фахівця в умовах післядипломної педагогічної освіти за єдиним критерієм — глобальна конкурентоспроможність;

- прискорена модернізація вітчизняної системи підготовки конкурентоздатного фахівця в умовах післядипломної педагогічної освіти з урахуванням передових здобутків людства;

- сприяння концептуальному обґрунтуванню та реальному створенню сучасної освітньої законодавчої бази;

- активізація наукового співробітництва з науковими закладами — експериментальними базами (Закарпатським обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти; Криворізьким педагогічним інститутом ДВНЗ «Криворізький національний університет»; ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»; Рівненським обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти; Чернівецьким обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти; Хмельницьким обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти; ДВНЗ «Харківська інженерно-педагогічна академія»);

- вивчення зарубіжного досвіду системи підготовки конкурентоздатного фахівця в умовах післядипломної педагогічної освіти (на вибірці науково-педагогічних працівників);

- участь у міжнародних проектах і програмах;

- освоєння можливостей сучасних інформаційно-комунікаційних технологій та застосування їх для удосконалення інноваційної науково-дослідної діяльності;

- сприяння своєчасному і послідовному формуванню молодого покоління вчених, створення умов для розвитку їхньої професійної й наукової кар'єри.

Особливою проблемою є підготовка кадрів у системі післядипломної педагогічної освіти до нових вимог суспільства щодо підготовки молоді на основі комплексного науково обґрунтованого підходу, що базується на розробленні ефективних технологій та усвідомленні сучасних реалій, бачення перспектив розвитку держави.

Конкурентоздатний фахівець (науково-педагогічний працівник) має бути глобально свідомою людиною інноваційного типу і водночас патріотом України.

Сутнісні глобалізаційні зміни потребують нових підходів до управління всією освітньою сферою, яка є інтегральною сукупністю освітніх структур, відносин, діяльності та свідомості, що забезпечує відтворення і розвиток інтелектуального потенціалу суспільства.

В основу розробленої Галузевої концепції розвитку неперервної педагогічної освіти (2013 р.) покладено *прогностичні ідеї*, у змісті яких враховано стан і прогнози розвитку економіки, ринку праці України, а також об'єктивні потреби оновлення змісту і форм організації підвищення конкурентоздатності вітчизняних науково-педагогічних працівників.

Постійне вдосконалення системи підготовки та підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників зумовлене зміною ролі людини у сучасному світі, баченням ідеалу освіченості людини та висуванням нових вимог до якості людського капіталу відповідно до культурно-духовних, суспільно-економічних і технологічних трансформацій, а також численних викликів глобального, європейського, національного, регіонального та місцевого рівнів.

Концептуальними для післядипломної освіти вважаються ідеї наполегливого руху в європейській освітній простір, забезпечення нової якості освіти та професійного розвитку, перетворення навчання упродовж життя на реальність, створення системи методичного супроводу управління на основі інноваційних стратегій тощо. Привести їх у сферу дієвої реальності можна шляхом розроблювання та реалізації стратегічних орієнтирів післядипломної освіти як очевидних напрямів дій у системі освіти загалом та поштовху до змін у діяльності навчальних закладів післядипломної освіти.

Модернізація післядипломної педагогічної освіти сьогодні пов'язується саме із запровадженням різних видів мережевих систем, які уможливають об'єднання інформаційних ресурсів, створення освітнього простору, що сприяє розвитку конкурентоспроможності науково-педагогічних працівників.

Галузевою концепцією розвитку безперервної педагогічної освіти (2013) передбачається запровадження системи підвищення кваліфікації педагогічних, науково-педагогічних працівників

педагогічних коледжів, академій, університетів і класичних університетів, інших підрозділів, що здійснюють підготовку педагогічних кадрів на базі провідних національних університетів та наукових установ Національної академії наук України та Національної академії педагогічних наук України.

Післядипломна педагогічна освіта здійснюється за багатоваріантними освітніми програмами і проектами з проблем педагогічної майстерності, інноваційних технологій та інтерактивних форм і методів навчання, інформаційних технологій, досягнень теорії і практики психології, педагогіки, методики навчання і виховання, а також за дистанційною формою навчання з ефективним використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

Підготовка педагогічних та науково-педагогічних кадрів, їх професійне вдосконалення — важлива умова модернізації освіти. Для підтримки педагогічних і науково-педагогічних працівників, підвищення їхньої відповідальності за якість професійної діяльності держава забезпечує:

- розроблення та вдосконалення нормативно-правової бази професійної діяльності педагогічних і науково-педагогічних працівників;
- прогнозування та задоволення потреб суспільства у педагогічних і науково-педагогічних кадрах;
- створення конкурентоспроможної й гнучкої системи навчальних закладів підготовки та підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних кадрів;
- розроблення й упровадження державних стандартів педагогічної освіти різних освітньо-кваліфікаційних рівнів, рамкових стандартів післядипломної педагогічної освіти;
- упровадження й опанування педагогічними працівниками сучасних інформаційно-комунікаційних технологій;
- постійне оновлення в системі підготовки та підвищення кваліфікації педагогічних кадрів навчальних планів, програм, навчально-методичної літератури;
- упровадження системи цільового державного фінансування для підготовки педагогічних і науково-педагогічних кадрів та їх професійного вдосконалення;
- удосконалення системи стимулювання професійного зростання фахівців;

- забезпечення умов для вдосконалення знання іноземних мов для всіх педагогічних і науково-педагогічних працівників.

Державну політику у галузі підготовки науково-педагогічних кадрів спрямовано на вдосконалення професійного відбору та підготовку молоді, створення необхідних умов для свідомого обрання педагогічного фаху й запровадження системи професійного відбору молоді до вищих педагогічних навчальних закладів. Держава забезпечує умови щодо піднесення престижу і соціального статусу педагогічних та науково-педагогічних працівників, їхнього професійного і культурного зростання.

Престиж «ученості» й учених, з одного боку, знижується, а з іншого — поєднується з прагненням значної кількості людей, що зростає отримати наукові дипломи високого рангу, що, природно, може призвести до їх девальвації.

Навіть найкращі вищі навчальні заклади не можуть забезпечити високоякісну підготовку фахівців «на всі часи», тому все більшої ваги в межах вищої школи набуває післядипломна освіта — організоване і систематично здійснюване навчання дипломованих працівників з метою «осучаснення» їхніх професійних знань. Розвиток післядипломної освіти — важливий аспект реформування вищої школи, який має значний вплив на її організацію і діяльність.

У сучасному суспільстві **конкуренція** є глобальним явищем та невід'ємним фактом у житті людини. Феномен конкуренції вже далеко вийшов за межі однієї економіки і виявляється в усіх сферах життя у різних формах. Конкуренція відіграє важливу роль у житті сучасного суспільства, вона є однією з найактуальніших проблем ринкової економіки, нового суспільно-політичного устрою країн в умовах глобалізації.

Жодне суспільство не може уникнути ані конкуренції, ані суперництва і боротьби, і це є запорукою його майбутніх успіхів і вдосконалень. Упровадження конкуренції, як принципу суспільного буття і світоглядної цінності людини, є важливою складовою соціальних перетворень. Конкуренція спонукає всіх соціальних суб'єктів до пошуку оптимальних шляхів самореалізації особистості й досягнення соціально-конструктивних цілей, забезпечує саморегуляцію суспільства, створює передумови для формування громадянського суспільства.

Проблема конкуренції для багатьох організацій, фахівців — суб'єктів професійної діяльності в різних галузях науки, мистецтва, техніки тощо є досить актуальною і разом з тим, її дослідженню практично не приділяється увага як у наукових дослідженнях, так і в практичних розробках, тому конкуренція набуває формату «прихованого», стихійного явища, відповідно створюючи багато психологічних проблем для всіх учасників конкурентної взаємодії. Вирішення цієї проблеми здебільшого є «справою» самих фахівців, які не завжди готові до конкуренції та до її ефективного вирішення.

Найкращим результатом діяльності фахівця в умовах конкуренції є його конкурентоздатність. Людина, яка прагне гідного соціального статусу та позиції у суспільстві і бажає бути конкурентоздатною на ринку праці, має безперервно навчатися нового, засвоювати нові знання і набувати нових умінь і навичок. Дослідження стверджують, що однією з *професійно важливих якостей сучасного фахівця є конкурентоздатність* як свідчення його високого рівня підготовленості до професійної діяльності та здатності до постійного й безперервного навчання й само-навчання.

Сучасні умови жорсткої конкуренції на ринку праці висувають нові вимоги і до науково-педагогічних працівників. В умовах значних організаційно-економічних змін у сфері наукової та інноваційної діяльності відбувається модернізація основних завдань, що покладаються на науково-педагогічного працівника, тобто разом із виконанням освітньої функції виникає необхідність здійснювати наукові дослідження з метою випуску інноваційної, наукоємної продукції з її подальшим упровадженням в освітню практику та виробництво.

Визнано, що конкурентоспроможність конкретного вищого навчального закладу на ринку освітніх послуг безпосередньо залежить від рівня кваліфікації науково-педагогічних працівників, які працюють у ВНЗ, їхнього наукового рівня та педагогічної майстерності.

Отже, до основи концепції дослідження покладено *філософські ідеї гуманітарної парадигми*: суб'єктом освітнього професійного вдосконалення є вільна і духовно розвинена людина, яка має потребу в особистісному зростанні, професійному розвитку, саморозвитку і самовдосконаленні після здобуття вищої освіти. Складові названої концепції передбачають теоретико-

методологічні (мету, завдання, принципи, підходи), процесуальні (педагогічні умови, компоненти, критерії та чинники) та технологічні (шляхи, форми і методи) основи.

2. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИКОНАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Дослідження конкуренції та конкурентоздатності суб'єктів як психологічних феноменів.

Конкуренція, за своєю сутністю, є змаганням за обмежені ресурси, вона має біологічне підґрунтя, однак здійснюється в соціумі та відповідно, під впливом «соціального», вимагає від її суб'єктів (усіх представників сучасного цивілізованого суспільства) свідомого врегулювання своєї поведінки з іншими суб'єктами конкуренції в процесі задоволення власних потреб. Вважаємо, що зазначений факт зумовлює необхідність навчання цивілізованої конкурентної взаємодії представників сучасного суспільства упродовж усього життя. Тому на основі психологічного підходу до аналізу феномену «конкуренція» доцільно перенести акценти в розумінні ключових ознак конкуренції з понять «боротьба» або «жорстке змагання» на необхідність цивілізованої психологічної взаємодії.

При цьому *суб'єкт* визначається як конкретний індивід або соціальна спільнота, що володіє свідомістю, волею і здатна цілеспрямовано перетворювати навколишній світ і себе. Відповідно психологічна взаємодія — прямий чи опосередкований вплив суб'єктів один на одного, що характеризується виникненням зв'язків та їх взаємозумовленістю.

Генетико-моделюючий метод до дослідження конкурентоздатності особистості.

Особистість є складною системою, що саморозвивається, тобто сама моделює і реалізує власну генезу. Генеза, існування, оформлення, саморозвиток особистості забезпечуються особливою й унікальною біосоціальною силою — нуждою. Нужда як суперечлива, рухлива й енергетична єдність біологічного і соціального, як утілення і можливість подальшого нескінченного втілення людського у людське, як те, що моделює і реалізує рух особистості, і є вихідною всезагальною одиницею — носієм особистісної природи психіки людини. У своєму «розгортанні» нужда «зустрічається» із соціальними і біологічними факторами

оточення людини і задає змістовні точки — одиниці тезаурусу особистості, які стають і вузликami структури, і водночас лініями розвитку особистості.

Генетико-моделюючий метод має на меті вивчення феномену цілісної особистості, що саморозвивається. Технологія методу (принцип єдності генетичної й експериментальної ліній розвитку) передбачає проведення дослідження у максимально «природних» умовах існування особистості і створення актуального простору реалізації самою особистістю численних можливостей моделювання власного розвитку й існування.

Принципами генетико-моделюючого методу дослідження конкурентоздатності особистості є: 1) аналіз за одиницями; 2) єдність біологічного і соціального; 3) креативність; 4) рефлексивний релятивізм; 5) єдність генетичної і соціальної ліній розвитку.

Суб'єктний підхід у процесі дослідження конкурентоздатності фахівця як суб'єкта професійної діяльності.

Суб'єктність розуміється як центральне утворення людської реальності, що виникає на певному рівні розвитку особистості та інтегрує такі її специфічні характеристики, як, зокрема, активність, рефлексивність, ініціативність, творчість, етична зрілість, самодетермінація, саморегуляція, усвідомленість, самостійність тощо. Суб'єктність — це особлива якість буття, що передбачає здатність до самостійної життєтворчості, здатність здійснювати зміни у світі і, що особливо важливо для освіти, у самому собі. Суб'єктність, як особистісна властивість, відіграє роль функціонального утворення, що забезпечує вирішення трьох основних життєвих завдань, які постійно поновлюються: 1) узгодження особистісних потреб, здібностей, очікувань з умовами та вимогами діяльності; 2) побудови життя відповідно до власних цілей і цінностей; 3) постійного прагнення до досконалості шляхом вирішення суперечностей.

Суб'єктний підхід — один з провідних у методологічному сенсі. Він не є однорідним утворенням і постає в різних варіантах як суб'єктно-дієвий. Особистість може характеризуватися як *суб'єкт* тією мірою, в якій вона використовує свій інтелект, свої здібності, підпорядковує свої нижчі потреби вищим, будує своє життя відповідно до своїх цінностей і принципів. Про вищий

рівень та якість суб'єкта життя може свідчити здатність особистості організувати і регулювати свій життєвий шлях як ціле, підпорядковувати його власним цілям і цінностям.

Компетентнісний підхід у процесі дослідження конкурентоздатності фахівця розглядається через його необхідність мати компетентність, що відповідає вимогам професійної діяльності.

Основна ідея компетентнісного підходу — формування уміння побудувати своє життя на основі отриманих знань, які в цьому випадку перетворюються з мети на засіб, де результатом освіти є не окремі знання, уміння та навички, а *компетенції*. За такого підходу сутність підготовки науково-педагогічних кадрів полягає в розвитку уміння оперувати інформацією, проектувати і моделювати свою діяльність, здатності творчо застосовувати набуті знання і досвід у практичній діяльності. Компетентність є формою виконання діяльності і трактується як наявність певного рівня сформованості знань, умінь, навичок, професійно важливих якостей, а також внутрішнього світу особистості, її потреб, ціннісних орієнтацій, результатів власної діяльності. Професійна, або фахова, компетентність є сукупністю певних компетенцій, які формуються, актуалізуються й активізуються в процесі науково-педагогічної діяльності. Професійна компетентність забезпечує взаємозв'язок освіти і ринку праці.

Контекстний підхід у процесі дослідження конкурентоздатності фахівця в контексті конкурентної взаємодії.

Контекст характеризується варіативністю й багатоманітністю. Розрізняють культурологічний, соціальний, міжособистісний контексти, а також контексти освіти дорослих, професійної освіти тощо.

За контекстним навчанням динамічно моделюються предметний та соціальний зміст професійної діяльності, отже, забезпечуються умови для трансформації навчальної діяльності студента у професійну діяльність фахівця. Контекстне навчання є реалізацією динамічної моделі вдосконалення діяльності науково-педагогічних працівників: від навчальної (наприклад, у формі лекцій) крізь квазіпрофесійну (ігрові форми, спецкурси) і навчально-професійну (науково-дослідницьку роботу слухачів:

випускні роботи, практикум тощо) до, власне, професійної діяльності.

З погляду контекстного підходу, конкурентоздатність визначається, насамперед, як досягнення суб'єктом найкращих показників діяльності в умовах конкуренції. Конкурентоздатність виявляється лише в процесі діяльності в умовах конкуренції.

Діяльнісний і ситуаційний підходи у процесі вивчення конструктивності і деструктивності стратегій конкурентоздатності фахівця в ринкових умовах.

Застосування діяльнісного підходу під час дослідження взаємозв'язку конструктивного і деструктивного в суспільстві обумовлене тим, що як індивідуальна, так і колективна діяльність в усіх можливих її видах є основою для його виникнення. Це пояснюється тим, що: діяльність сама по собі може бути конструктивною чи деструктивною; деструктивність може виступати необхідним елементом конструктивної діяльності; деструктивність може виступати як неочікуваний або непередбачуваний наслідок конструктивної діяльності; результати конструктивної діяльності можуть бути використані зі злочинними намірами; деструктивні наслідки або прояви діяльності можуть стимулювати соціального суб'єкта на нову конструктивну діяльність.

Але складний багатоаспектний характер взаємозв'язку конструктивного і деструктивного у суспільстві не дає змогу зводити його існування тільки до діяльності окремих осіб або певних суспільних груп. Це вимагає використання в дослідженні інших методологічних підходів, зокрема, діалектичного, герменевтичного, компаративного методів, синергетичного підходу, що допоможе наблизитися до розкриття сутності, змісту, рівнів прояву та інших аспектів досліджуваного взаємозв'язку.

Аналіз конкурентоздатності фахівця щодо його готовності до ефективної поведінки на ринку праці пов'язаний з ринковою ситуацією.

Багатовимірний підхід (багатовимірність структури особистості) у процесі розроблення логіко-сміслової моделі конкурентоздатності фахівця.

Під багатомірністю розуміється сутнісна якість складно організованих процесів та явищ, що вміщує безліч вимірів. Вимір оголошується центральним поняттям теорії багатовимірності. Вимірювання є певним «зрізом» цілого за певними ознаками.

Розгляд особистості як відкритої, нелінійної та динамічної системи вимагає пошуку відповідного способу її представлення й отримав відображення багатовимірних явищ та процесів у формі логіко-сміслових моделей, що являє класом моделей відображення інформації в багатовимірних смислових просторах.

Гуманістично-ціннісний (особистісний) підхід до здійснення психолого-педагогічної підготовки фахівців.

В основу цього підходу покладено положення гуманістичної психології та педагогіки. Сутність цього підходу полягає в тому, що: людина — це найвища цінність навколишнього світу; кожна людина — унікальна, неповторна, своєрідна, тому необхідно визнавати її автономію, її право йти своїм шляхом і на цьому шляху розкривати свої смисли як безцінну потенційну можливість власного життя; найціннішою властивістю організації людини є її намагання розвивати свої потенційні, творчі можливості, самозмінювати себе, управляти власним розвитком; Вільний вибір — основа розвитку особистості, позитивних особистісних змін; необхідними і достатніми передумовами гуманізації будь-яких міжособистісних стосунків, що забезпечують конструктивні особистісні зміни, є:

- безоцінне позитивне сприйняття іншої людини;
- активне емпатійне переживання, слухання інших;
- конгруентне (адекватне), справжнє і щире самовираження себе в спілкуванні з іншою людиною;
- гармонізація стосунків особистості із внутрішнім, автентичним Я.

Тому одним із важливих напрямів реалізації гуманістично-ціннісного (особистісного) підходу в процесі психолого-педагогічної підготовки фахівців є побудова цієї підготовки на засадах партнерства, спільної діяльності всіх суб'єктів. На цій основі є можливим створення розвивального соціального

середовища, в якому поступово складаються групові норми й цінності професійного вдосконалення, особистісного розвитку, психологічної культури загалом.

Інтегративно-праксеологічний підхід поєднує, з одного боку, інтегративний підхід (на відміну від інтегрованого чи інтегрального), що передбачає інтеграцію й зовнішню, і внутрішню, і змістову, і процесуальну, та з іншого боку, прaxeологічний підхід, завдяки якому досліджуються умови, методи і загальні принципи діяльності та розробляються рекомендації, що сприяють підвищенню її ефективності.

3. КОНКУРЕНТОЗДАТНІСТЬ ФАХІВЦЯ: СУТНІСТЬ І СКЛАДОВІ

Конкурентоздатність — здатність до конкурентної взаємодії, яка внутрішньо притаманна суб'єкту; відносна категорія, яка характеризує конкретний суб'єкт лише в порівнянні з конкурентами і відзначається динамічністю, як і конкуренція, що породжує виникнення і розвиток конкурентоздатності будь-якого суб'єкта.

В основу логіко-сміслової моделі конкурентоздатності фахівця покладено багатовимірний підхід, який уможливорює об'єднання різнорідних компонентів, згрупованих за допомогою координатно-матричних систем. Сміслоутворювальними координатами моделі особистості є змістовні компоненти, а їх кількість залежить від конкретного дослідницького завдання. Виконуючи інструментальну функцію, логіко-сміслова модель відображає багатовимірність та відкритість особистості як складного інтегративного психологічного утворення. Міжкоординатний простір утворює своєрідний «психологічний потенціал» фахівця, його можливості.

Поєднання груп конкурентних компетенцій утворює «сміслові блоки» (конкурентний, професійний та особистісний) **логіко-сміслової моделі конкурентоздатності фахівця.**

Конкурентний блок моделі утворено координатами — конкурентними компетенціями, які забезпечують успішність конкурентної взаємодії фахівців (психологічну культуру конкуренції).

В основу визначення психологічної культури конкуренції суб'єкта покладено поняття «психологічна культура», яка розуміється як спосіб мислення, що ґрунтується на системі

теоретичних знань із психології, і виявляється в здатності людини використовувати ці знання, оперувати ними у практичній діяльності, у процесі прийняття рішень за конкретних обставин, у ситуації спілкування та її розуміння як рівня самопізнання та саморегуляції. Психологічна культура конкуренції фахівця розуміється нами як рівень самопізнання та саморегуляції особистості в ситуації конкурентної професійної взаємодії, що базується на системі теоретичних знань з психології конкуренції та виявляється в практичних діях стосовно всіх суб'єктів конкуренції.

Структура психологічної культури конкуренції фахівця містить теоретико-концептуальний (теоретичні знання з проблеми конкуренції) та практичний (реалізація теоретичних знань з проблеми конкуренції в практичній діяльності) компоненти. Теоретико-концептуальний компонент містить складові: розвивальний тип сприйняття конкуренції фахівцями, гуманістичне ставлення фахівців до конкурента, знання фахівців про психологічну культуру конкуренції. Практичний компонент містить стратегії конкуренції фахівців, сумлінність, відкриту взаємодію, конструктивну поведінку в конфлікті тощо.

Професійний блок моделі утворено координатами — конкурентними компетенціями, важливими для успішного виконання професійних обов'язків фахівців: знаннями, вміннями, досвідом, володінням комп'ютерними технологіями, знанням іноземної мови, професійною мобільністю (здатністю до ротації, отримання нових професійних знань, участі у міжнародних проектах) тощо.

Особистісний блок моделі утворено координатами — конкурентними компетенціями, пов'язаними з впливом особистісних характеристик, важливих для здійснення успішної професійної діяльності фахівця в конкурентних умовах.

Контекст професійного та особистісного блоків визначається специфікою та вимогами професійної діяльності науково-педагогічних працівників. Залежно від завдань дослідження, можливим є конструювання різних емпіричних логіко-смыслових моделей, до яких на основі отриманих дослідно-пошукових та експериментальних даних вносяться корективи. Теоретична модель розвитку конкурентоздатності фахівця вимагає експериментальних перевірок на прикладах конкретних професійних категорій.

Фактори конкурентоздатності фахівця визначаються як сукупність його індивідуально виявлених властивостей та особливостей (внутрішні фактори) та сукупність факторів зовнішнього оточення особистості (зовнішні фактори). Оскільки вияви конкурентної взаємодії пов'язані з конкретними видами діяльності фахівця, тому для кожного виду діяльності слід визначати відповідні фактори конкурентоздатності ті характеристики особистості, які впливають на процес та результат її діяльності.

У контексті дослідження особливостей конкурентоздатності науково-педагогічних працівників виокремлюємо **внутрішні та зовнішні фактори**. *Внутрішні фактори* конкурентоздатності — це психологічні характеристики фахівців, що є важливими для здійснення ними науково-педагогічної діяльності.

Зовнішні фактори конкурентоздатності фахівця визначаються складністю та змінністю зовнішнього середовища. Вони можуть бути розподілені на фактори макрооточення (науково-технічний прогрес, стан економіки, законодавство, соціально-культурні фактори тощо) та мікрооточення (особисте та організаційне оточення). У контексті дослідження психолого-педагогічних особливостей конкурентоздатності науково-педагогічних працівників зовнішні фактори конкурентоздатності визначатимуться, насамперед, особливостями та вимогами професійної діяльності до її суб'єктів.

Повний набір конкретних факторів конкурентоздатності фахівця визначається індивідуальними особливостями цієї особистості, що обумовлює *індивідуальність* конкурентоздатності фахівця. Фактори конкурентоздатності визначають конкурентні переваги одного фахівця, порівняно з іншим, що характеризує конкурентоздатність фахівця як відносне явище. Невизначеність, складність зовнішнього середовища та динамічність конкурентних відносин у професійній діяльності призводять до постійних змін конкурентоздатності одного фахівця стосовно іншого, що визначає динамічність конкурентоздатності фахівця.

На основі аналізу структурних компонентів загального поняття — *конкурентоздатний фахівець* — здійснюватиметься його уточнення і проектування до змісту і структури конкретного поняття — *конкурентоздатний науково-педагогічний працівник*.

4. ТЕНДЕНЦІЇ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

У сучасних умовах модернізації освіти і суспільства відбуваються зміни, унаслідок яких створюється багатоманітність соціальної реальності в економічній (щодо розвитку виробництва та виробничих сил), соціальній (щодо ускладнення структури суспільства та його диференціації), культурологічній (щодо прогресу в науці, техніці і технологіях), соціально-психологічній (щодо зміни атитюдів, цінностей, мотивів, виникнення нових соціальних репрезентацій дійсності) сферах. За цих умов важливого значення набуває психолого-педагогічна підготовка фахівців, зокрема особливо значущою є така підготовка для науково-педагогічних працівників.

Вищенаведене зумовлює зміни у психолого-педагогічній підготовці конкурентоздатного фахівця з урахуванням тенденцій:

- глобалізації, яка передбачає зникнення економічних, культурних та інших кордонів між країнами, збільшення міграційних потоків у сферах економіки, зайнятості, освіти;
- інтернаціоналізації, яка відображає посилення міжнародного виміру в освітній, науковій, інноваційній діяльності освітніх закладів;
- формування економіки знань як зміни від етапу індустріальної економіки до економіки, основним ресурсом якої виступають знання.

Вищенаведене обґрунтовує специфіку психолого-педагогічної підготовки, яка передбачає не стільки передачу певної кількості професійних знань, умінь, навичок, скільки орієнтацію науково-педагогічних працівників на професійне вдосконалення, розвиток творчого потенціалу, особистісне зростання тощо.

Отже, стверджується парадигма індивідуальної стратегії розвитку, що базується на визначенні неповторності та унікальності життєвого шляху кожної особистості, яка набуває особливої ваги в умовах сучасних цивілізаційних змін. Підвищення якості психолого-педагогічної підготовки науково-педагогічних працівників є можливим лише за рахунок активізації їхніх внутрішніх ресурсів, серед яких системоутворювальним фактором є (що засвідчують результати теоретичного аналізу

літератури) система цінностей як один із центральних механізмів внутрішньої регуляції соціальної поведінки людини.

5. ЗМІСТ І ТЕХНОЛОГІЇ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ КОНКУРЕНТОЗДАТНОГО НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОГО ПРАЦІВНИКА В УМОВАХ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Психолого-педагогічна підготовка науково-педагогічних працівників викликає особливий соціальний інтерес, соціальне замовлення — більш широке та впорядковане, ніж було за радянських часів, проте система підготовки не завжди демонструє здатність його виконувати. Особливим викликом для психолого-педагогічної підготовки конкурентоздатного науково-педагогічного працівника стають зміни у методології дослідно-експериментальної роботи в умовах постнеокласичного розвитку: синтезу гуманітарних та науково-раціональних стратегій.

Серед цих змін: технологізація та науковість технологій; задачний характер досліджень; конструкційність — необхідно запропонувати не лише експерименти, а й конструкцію для проєктованого дослідження; наукові дослідження мають бути технологічними, реально втіленими у практику (нереалізований проєкт, нетехнологічна конструкція не можуть отримати підтримку держави та інших структур); економічна детермінація, економічна підтримка та економічні обмеження; корисність результатів.

У змісті психолого-педагогічної підготовки конкурентоздатного науково-педагогічного працівника тривалий час домінують переважно емпіричні підходи. Це призводило до нехтування науковими дослідженнями; до відсутності збалансованості у структурі змісту та його ієрархічних складових; до маніпулювання суб'єктивними міркуваннями щодо пріоритетності тих або інших знань. Змінюваній у часі образ і статус психолого-педагогічної підготовки конкурентоздатного науково-педагогічного працівника вимагають відповідних засобів теоретичного осмислення.

При цьому усвідомлюється необхідність не лише досліджувати окремі аспекти психолого-педагогічної підготовки, а й сприймати таку підготовку як цілісний соціальний процес, що має власну внутрішню детермінацію і водночас визначається соціокультурними умовами й потребами. Існують дві тенденції у

процесах відбору та структурування змісту підготовки загалом і психолого-педагогічної зокрема: перша — невіддільна від тривалого процесу добору і структурування змісту освіти в культурно-історичному розвитку (від «загальної герменевтики тексту» — у середньовічному суспільстві, «передавання способу життя» — у час, що передує добі Просвітництва до «культу розуму і наук» — у добу Просвітництва); друга тенденція пов'язана з новітніми вимогами до змісту підготовки як емпіричного та теоретичного узагальнення вимог до «соціального замовлення», нових технологій підготовки.

Аналіз історико-педагогічного досвіду проектування змісту психолого-педагогічної підготовки доводить, що найяскравішою спробою системного опису для позначення чинного договору між суспільством, державою і сферою освіти є теорія курикулуму (*curriculum*). Теорія курикулуму доводить, що джерелом формування змісту психолого-педагогічної підготовки науково-педагогічних працівників, окрім соціуму, є культура. Культура стає глобальною реальністю, де розгорається спектр окремих реалій людського життя.

Основними положеннями культурологічного підходу, що стали основою для формування змісту психолого-педагогічної підготовки конкурентоздатного науково-педагогічного працівника в умовах післядипломної педагогічної освіти, є:

- культура як цінність і змістова основа процесу підготовки науково-педагогічних працівників;
- зміст психолого-педагогічної підготовки кадрів вищої кваліфікації, який базується на освоєнні педагогічно адаптованого соціокультурного досвіду та досвіду організації науково-експериментальної роботи і освітньої діяльності у вищих навчальних закладах;
- різновиди досвіду, що відображаються у змісті психолого-педагогічної підготовки, а саме:
 - методологічні знання про суспільство, природу наукового пізнання, способи науково-педагогічної діяльності;
 - досвід здійснення відомих загальнолюдських способів діяльності та способів організації науково-педагогічної діяльності, що втілюються зі знаннями, уміннями та автономністю науково-педагогічного працівника;

– досвід творчої науково-педагогічної діяльності з розв'язання інноваційних проблем, що виникають перед суспільством та його освітньою інституцією;

– досвід ціннісного ставлення до культури, світу, особистості, людства, що зумовлює формування науково-педагогічної свідомості; норми ставлення науково-педагогічних працівників до світу, культури, людства, до самого себе передбачають не тільки знання світоглядних ідей, а й переконаність у їх істинності, правомірності.

Психолого-педагогічна підготовка конкурентоздатного науково-педагогічного працівника в умовах післядипломної педагогічної освіти становить основу професійної підготовки науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації і передбачає формування фундаментальних гуманістичних знань, умінь діалогічного спілкування, професійних компетентностей у сфері наукової комунікації й теорії вищої освіти й навчання. Означена підготовка є органічною єдністю загального, особливого й одиничного.

Основна ідея дослідження полягає у наданні психолого-педагогічній підготовці науково-педагогічних працівників культурологічного характеру, праксеологічного змісту та ознак системності, що передбачає розроблення *інтегративно-праксеологічного* підходу до визначення структури психолого-педагогічної підготовки. Ця структура враховує, з одного боку, інтегративний підхід (на відміну від інтегрованого чи інтегрального), тобто передбачає зовнішню, внутрішню, змістову і процесуальну інтеграцію. З іншого боку, враховується праксеологічний підхід, на основі якого досліджуються умови, методи і загальні принципи діяльності та розробляються рекомендації, що сприяють підвищенню її ефективності.

За таких умов особливого значення набуває створення системи практико-зорієнтованої психолого-педагогічної підготовки науково-педагогічних працівників, яка має забезпечити формування в них психолого-педагогічного досвіду (педагогічно адаптованого соціокультурного досвіду, досвіду організації науково-експериментальної роботи та освітньої діяльності у вищих навчальних закладах) в умовах післядипломної педагогічної освіти.

Детермінантами структури змісту психолого-педагогічної підготовки науково-педагогічних працівників виступають:

- безперервний характер психолого-педагогічної підготовки науково-педагогічних працівників. Ця детермінанта характеризує різні рівні психолого-педагогічної підготовки кадрів вищої кваліфікації: підготовка у ВНЗ — магістр; післядипломна освіта — підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників;
- науковий та практичний характер психолого-педагогічної підготовки науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації;
- соціальне значення та міра вияву психолого-педагогічної творчості науково-педагогічних працівників;
- специфіка індивідуального розвитку особистості науково-педагогічного працівника й пов'язана зі створенням власної траєкторії психолого-педагогічного саморозвитку та само-реалізації.

У змісті психолого-педагогічної підготовки мають синтезуватися інваріантні та варіативні елективні програми, у яких навчальні елементи побудовано на фундаментальних та прикладних знаннях, що розкривають структуру психолого-педагогічної науки та педагогічної діяльності. Інваріантна частина (ядро) психолого-педагогічної підготовки забезпечує можливість науково-педагогічному працівникові привласнювати загальнокультурні та національні цінності, формувати професійно значущі якості відповідно до сучасних вимог розвитку психолого-педагогічної науки та практики. Варіативна частина забезпечує індивідуальний розвиток науково-педагогічних працівників, ураховує особистісні та професійні інтереси. Інваріантна та варіативна частини у структурі змісту психолого-педагогічної підготовки взаємодіють у фундаментальних і прикладних напрямках шляхом освоєння науково-педагогічними працівниками таких аспектів:

- теоретико-методологічного (наукове прогнозування; розвиток системи вищої освіти в історичному, прогностичному і порівняльному аспектах; поява нових концепцій і теорій, що інтегрують у собі розкриття сутності досліджуваного об'єкта);
- соціально-психологічного та культурологічного (динаміка розвитку соціальних, особистісних, культурологічних якостей сучасного педагогічного працівника, ціннісно-смісловий зміст діяльності та розвиток його творчого потенціалу);
- дидактико-методичного (андрагогічні засади професійної діяльності; проблеми проектування змісту вищої освіти);

інноваційні шляхи підвищення ефективності, моніторингу й оцінювання якості вищої освіти; упровадження нових технологій навчання).

Концептуалізувати науково-професійну картину світу, систематизувати та дослідити її категорії допомагають варіативні елективні курси, основне завдання яких у процесі психолого-педагогічної підготовки науково-педагогічних працівників полягатиме у реалізації положень діалектики взаємодії фундаментальних та прикладних знань з метою підвищення ефективності підготовки завдяки системно-інтегрованому представленню основних характеристик пізнавальних науково-педагогічних процесів та явищ, розкриттю найістотніших ознак професійної діяльності з урахуванням особистісних наукових інтересів і професійних запитів.

З метою оновлення післядипломної педагогічної освіти необхідно створити елективні варіативні програми психолого-педагогічної підготовки науково-педагогічних працівників. Елективні програми мають бути спрямовані на кардинальні зміни психолого-педагогічної підготовки конкурентоздатного науково-педагогічного працівника, тому що:

- реалізують гнучкість, варіативність, змінюваність програми відповідно до науково-педагогічного досвіду, особистісних запитів, інтересів науково-педагогічних працівників та міри вияву психолого-педагогічної творчості;
- мають характер інтегративності, що передбачає інтегрування психолого-педагогічних напрямів;
- є уніфікованими, адже зміст та обсяг елективних курсів розробляються залежно від сфери професійної діяльності науково-педагогічного працівника;
- мають особистісне спрямування.

Особистість — вибір — свобода — цю концептуальну тріаду можна розглядати як епіграф елективних варіативних програм. «Ситуації вибору» завдяки елективним програмам створюють умови для усвідомлення науково-педагогічним працівником особистісної ідентичності, що розуміється як: *індивідуальність* — свідоме відчуття власної унікальності й власного окремого існування; *тотожність і цілісність* — відчуття внутрішньої тотожності, безперервності між тим, чим особистість була в минулому, і тим, чим обіцяє стати в майбутньому; *єдність і синтез*

— відчуття внутрішньої гармонії й єдності; *соціальна солідарність*
— відчуття внутрішньої солідарності з ідеалами суспільства й соціальної підгрупи, відчуття особистістю того, що власна ідентичність має сенс для професійної діяльності й відповідає очікуванням і сприйняттю суспільства.

З огляду на психолого-педагогічну характеристику студентського контингенту діяльність викладачів вищих навчальних закладів передбачає створення умов для конструктивної взаємодії і порозуміння з усіма учасниками педагогічного процесу; надання молоді можливостей вибору поведінкових альтернатив; забезпечення розвитку їхнього творчого потенціалу, ініціативності, відповідальності та особистісного самоствердження; сприяння успішній соціалізації молодого покоління. Ефективна реалізація цих умов залежить від ціннісних пріоритетів педагога та його усвідомленого володіння навчально-виховними технологіями.

Навчальна технологія — науково обґрунтований засіб, що містить необхідні й достатні умови для розвитку та реалізації особистісного потенціалу викладача, свідомого залучення його до системи вироблених людством цінностей. Необхідність упровадження інноваційних технологій у процесі підготовки науково-педагогічних кадрів у системі післядипломної педагогічної освіти передбачає засвоєння ними, адаптування, модернізацію та тиражування передового педагогічного досвіду, що сприяє вдосконаленню навчально-виховного процесу у напрямі посилення його інтенсивності, інтегрованості, практичної спрямованості.

Створення технологій психолого-педагогічної підготовки конкурентоздатного науково-педагогічного працівника — це науково обґрунтований засіб переходу на якісно новий рівень ефективності, оптимальності, результативності всього комплексу післядипломної педагогічної освіти.

6. ОЧІКУВАНИЙ СОЦІАЛЬНИЙ ЕФЕКТ УПРОВАДЖЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ

Упровадження результатів дослідження сприятиме: підвищенню якості психолого-педагогічної підготовки фахівців у системі післядипломної педагогічної освіти України; уведенню до бібліотечних та електронних баз даних нової науково-теоретичної та науково-методичної літератури; зростанню конкурентоздатності

сучасних фахівців у галузі освіти відповідно до вимог загальноцивілізаційних процесів євроінтеграції та інтернаціоналізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 13.12.1991 р. № 1977-ХІІ зі змінами // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 6, ст. 40) [електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1977-12>

2. Закон України «Про вищу освіту» // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 37/38, ст. 2004 {Із змінами, внесеними згідно із Законом № 76-VIII від 28.12.2014, ВВР, 2015, № 6, ст. 40}.

3. Наказ Міністерства освіти і науки України від 14 серпня 2013 р. № 1176 «Про затвердження Галузевої концепції розвитку неперервної педагогічної освіти»; Міністерство освіти і науки // Вища школа. — 2013. — № 9. — С. 103–113.

4. Балл Г. О. Психология в рациогуманистической перспективе : избр. труды / Г. О. Балл. — К. : Основа, 2006. — 408 с.

5. Бабенко Т. В. Роль інформаційної компетентності майбутнього вчителя історії в підвищенні його конкурентоздатності / Т. В. Бабенко // Наукові записки Кіровоградського державного пед. ун-ту ; ред кол. : В. В. Радул [та ін.]. — Кіровоград : КДПУ, 2013. — Вип. 121, ч. 2. — С. 209–214. — (Серія «Педагогічні науки»).

6. Бондарчук О. І. Соціально-психологічні основи особистісного розвитку керівників загальноосвітніх навчальних закладів у професійній діяльності : монографія / О. І. Бондарчук. — К. : Наук. світ, 2008. — 318 с.

7. Бикова В. О. Управління процесом формування конкурентоздатного фахівця в умовах диверсифікації освіти: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06 «Теорія і методика управління освітою»; Держ. закл. «Луг. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка» / В. О. Бикова. — Луганськ, 2013. — 200 с.

8. Вебер М. Основные социологические понятия // Теоретическая социология: антология / М. Вебер; сост. и ред.

С. П. Баньковская. — М. : Книжный дом «Университет», 2002. — Ч. 1. — С. 117.

9. Галаган Л. В. Психологічні особливості розвитку конкурентоздатності безробітних – майбутніх підприємців: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. психол. наук : 19.00.10 «Організаційна психологія; економічна психологія» / Л. В. Галаган. — К., 2013. — 22 с.

10. Гончаренко С. У. Педагогічні закони, закономірності, принципи. Сучасне тлумачення / С. У. Гончаренко. — Рівне : Волинські обереги, 2012. — 192 с.

11. Емельянова Л. А. Интегральные характеристики конкурентоспособного специалиста: контекстный поход [электронный ресурс] / Л. А. Емельянова // Вестник Московского государственного гуманитарного ун-та им. М. А. Шолохова. — 2010. — Вып. 3. — С. 76–85. — (Серия «Педагогика и психология»). — Режим доступа : <http://elibrary.ru/contents.asp?issueid=872289>

12. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; голов. ред. В. Г. Кремень. — К. : Юрінком Інтер, 2008. — 1040 с.

13. Ефремова О. И. Психологическое манипулирование как фактор деформаций профессиональной деятельности педагога / О. И. Ефремова // Психология человека в современном мире : материалы Всерос. юбилейной науч. конф., посвящен. 120-летию со дня рождения С. Л. Рубинштейна (15–16 октября 2009 г.) ; отв. ред. : А. Л. Журавлев, И. А. Джидарьян, В. А. Барабанщиков, В. В. Селиванов, Д. В. Ушаков. — М. : Изд-во ин-т психологии РАН, 2009. — Т. 2. — 404 с.

14. Карамушка Л. М. Технології підготовки персоналу освітніх організацій до роботи в умовах соціально-економічних змін / Л. М. Карамушка // Актуальні проблеми психології: зб. наук. пр. Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України. — 2008. — Т. 1, ч. 20. — С. 12–16.

15. Козлакова Г. О. Аналітичні погляди на поширення тенденцій Європейської інтеграції в університетах України / Г. О. Козлакова // Міжнародний науковий вісник ; ред. кол. : Ф. Г. Ващук, І. В. Артёмов, Х. М. Олексик [та ін.]. — Ужгород : ЗакДУ, 2014. — Вип. 8(27). — С. 33–37.

16. Кремень В. Г. Людиноцентризм в освіті: сучасний напрям розвитку духовності нації / В. Г. Кремень // Педагогіка і психологія. — 2006. — № 2(51). — С. 28–35.

17. Кремень В. Г. Усвідомлюючи відповідальність за розвиток людини, консолідацію нації та європейської інтеграції України: доповідь президента НАПН України на загальних зб. національної академії педагогічних наук України «Про діяльність НАПН України у 2014 р. та завдання на 2015 р.» / В. Г. Кремень // Педагогічна газета. — 2015. — № 2(246). — С. 2.

18. Кузікова С. Саморозвиток особистості: суб'єктний підхід [електронний ресурс] / С. Кузікова // Психологія особистості: наук. теорет.-методолог. і приклад. журн. ; Прикарпатський нац. ун-т ім. В. Стефаника. — Івано-Франківськ : Вид-во Прикарпат. нац. ун-ту ім. Василя Стефаника. — 2013. — № 1(4). — С. 77–86. — Режим : http://ps.ru.if.ua/2013_4/7Kuz.pdf

19. Кутейниціна Т. Г. Конкурентоспособность специалиста: критическое прочтение отечественных публикаций [электронный ресурс] / Т. Г. Кутейниціна // Современные исследования социальных проблем. — 2011. — Вып. 4, т. 8. — Режим доступа : <http://cyberleninka.ru/article/n/konkurentosposobnost-spetsialista-kriticheskoe-prochtenie-otechestvennyh-publikatsiy>

20. Лавренчук А. Стратегічні орієнтири розвитку післядипломної педагогічної освіти в Україні [електронний ресурс] / А. Лавренчук // Нова педагогічна думка. — Режим доступу : <http://www.stationline.org.ua/pedagog/106/18828-strategichni-orientiri-rozvitku-pislyadiplomno>

21. Леганькова О. В. Взаимосвязь психологического здоровья и психологической культуры педагога в контексте современной социокультурной ситуации [электронный ресурс] / О. В. Леганькова. — Режим доступа : <http://sites.google.com/site/zdoroviepedagoga/1-sekcia/legankova>

22. Ложкін Г. В. Економічна психологія: навч. посіб. / Г. В. Ложкін, В. Л. Комаровська, Н. Ю. Волянчук. — 3-тє вид., переробл. і доповн. — К. : ВД «Професіонал», 2008. — 464 с.

23. Лозко Г. С. Філософія науки: конспект лекцій для аспірантів / Г. С. Лозко. — Тернопіль : Мандрівець, 2011. — 48 с.

24. Луговий В. І. Постдокторська підготовка як освітній засіб здобуття найвищих учених (академічних) кваліфікацій / В. І. Луговий, О. М. Слюсаренко, Ж. В. Таланова // Проблеми освіти: наук. зб. ; Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. — К., 2014. — Вип. 78. — Ч. 1. — С. 3–14.

25. Максименко С. Д. Генетико-моделюючий метод дослідження особистості [електронний ресурс] / С. Д. Максименко // Науковий вісник Миколаївського національного університету ім. В. О. Сухомлинського. — 2014. — Вип. 2(13). — С. 8–16. — (Серія «Психологічні науки»). — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nvmdups_2014_2.13_3.pdf

26. Маслоу А. Новые рубежи человеческой природы / А. Маслоу ; пер. с англ. и общ. ред. Г. А. Балла [та ін.]. — М. : Смысл, 1999. — 425 с.

27. Мегрелішвілі М. О. Можливості діяльнісного підходу в контексті дослідження взаємозв'язку конструктивного і деструктивного в суспільному бутті [електронний ресурс] / М. О. Мегрелішвілі // Гуманітарний вісник ЗДІА. — 2012. — № 51. — С. 27–37. — Режим доступу : http://www.zgia.zp.ua/gazeta/visnyk_51_27.pdf

28. Молчанова А. О. Складові педагогічного досвіду навчально-виховної роботи: теоретичний аспект / А. О. Молчанова // Проблеми освіти: наук. зб. Інституту інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. — К., 2014. — Вип. 78, ч. 1. — 296 с. — С. 266–271.

29. Молчанова А. О. Педагогічні закономірності як складова підготовки майбутніх педагогів до виховної діяльності / А. О. Молчанова // Історико-педагогічні студії: наук. часопис; голов. ред. Н. М. Дем'яненко. — К.: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2014. — Вип. 8. — 297 с. — С. 202–206.

30. Ничкало Н. Г. Развитие человеческого капитала – стратегическое задание профессионального образования / Н. Г. Ничкало // Модернизация профессионального образования: теория, опыт, проблемы : коллект. монографія ; сост. и науч. ред. Т. Ю. Ломакина ; Федеральное государственное научное учре-

ждение «Институт теории и истории педагогики» РАО. — М.: ФГНУ ИТИП РАО, 2012.— 318 с. — С. 201–220.

31. Олейник В. В. Модернизация последиplomного педагогического образования: сущность и условия реализации / В. В. Олейник // Инновация, качество образования и развитие: сб. материалов II Междунар. науч. конф.; под общ. ред. А. Д. Заманова. — Баку, 2012. — С. 11–16.

32. Олійник В. В. Післядипломна освіта та безперервний професійний розвиток педагога в умовах реалізації Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки / В. В. Олійник // Науково-методичне забезпечення діяльності освітніх округів в умовах реформування освітньої галузі: темат. зб. пр.; за заг. ред. В. В. Олійника. — Рівне: ПП Лапсюк, 2012. — С. 3–13.

33. Олійник В. В. Післядипломна педагогічна освіта керівних і педагогічних кадрів / В. В. Олійник // Педагогічна і психологічна науки в Україні: зб. наук. пр.: в 5 т. — К.: Пед. думка, 2012. — Т. 4. — С. 258–265.

34. Олійник В. В. Тенденції розвитку післядипломної педагогічної освіти в умовах трансформації суспільства / В. В. Олійник // Теорія і практика управління соціальними системами. — 2013. — № 1. — С. 56–66.

35. Отич О. М. Майстерність вчителя — гарантія якості освіти / О. Отич // Освіта. — 2014, 5–12 листопада. — С. 4–5.

36. Освітні реформи: місія, дійсність, рефлексія: монографія / за ред.: В. Кременя, Т. Левовицького, В. Огнев'юка, С. Сисоєвої. — К.: Едельвейс, 2013. — 460 с.

37. Пахомов С. Ю. Диверсифікація факторів конкурентоспроможності [електронний ресурс] / С. Ю. Пахомов. — Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Etp/2008_21/Pahomov.pdf

38. Печенюк А. В. Оцінка мотиваційної спрямованості науково-педагогічних працівників до професійного розвитку [електронний ресурс] / А. В. Печенюк // БІЗНЕСІНФОРМ. — 2014. — № 8. — С. 317–321. — Режим доступу: http://business-inform.net/pdf/2014/8_0/317_322.pdf

39. Підготовка науково-педагогічних кадрів у системі післядипломної педагогічної освіти: зміст, організаційні форми,

технології / авт. кол. : Є. Р. Чернишова, Н. В. Гузій, В. П. Ляхоцький [та ін.] ; за наук. ред. Є. Р. Чернишової ; Держ. вищ. навч. заклад «Ун-т менедж. освіти». — К. : ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти» НАПН України, 2014. — 318 с.

40. Пономарьова Г. Ф. Нові педагогічні технології: навч.-метод. посіб. / Г. Ф. Пономарьова, О. О. Бабакіна, С. Б. Беляєв. — Х., 2013. — 282 с.

41. Психологічна енциклопедія / автор-упоряд. О. М. Степанов. — К. : Академвидав, 2006. — 424 с.

42. Психологічні умови розвитку конкурентоздатності організацій: тези. VI наук.-практ. конф. з організаційної та економічної психології, (м. Керч 25–27 черв. 2009 р.) ; наук. ред. С. Д. Максименка, Л. М. Карамушки, О. А. Філь. — К. : Інтерлінк, 2009. — 240 с.

43. Ракитов А. И. Синтагматическая революция / А. И. Ракитов // Вопросы философии. — 2012. — № 7. — С. 100–109.

44. Рахуба Л. Ф. Акме-подход и его целесообразность в изучении понятия «конкурентоспособный специалист» / Л. Ф. Рахуба // Вестник ТГПУ. — 2011. — Вып. 4(106). — С. 85–88.

45. Рязанцева И. В. Факторы конкурентоспособности специалистов в современных экономических условиях / И. А. Рязанцева // Креативная экономика. — 2014. — № 01(85). — С. 3–8.

46. Сергеева Л. М. Механізм управління конкурентоспроможністю професійного навчального закладу / Л. М. Сергеева // Нова педагогічна думка. — Рівне, 2014. — С. 208–212.

47. Сергеева Л. М. Конкурентоздатність фахівця як соціально-педагогічна категорія / Л. М. Сергеева // Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи» зб. наук. пр. — 2015.

48. Степанець І. О. Формування взаємодії викладача і студента в умовах вищого навчального закладу: навч.-метод. посіб. для викладачів і студ. пед. вищих навч. закладів / І. О. Степанець, М. В. Андреев, С. І. Рябокінь. — Х. : ФО-П Шейніна О.В., 2012. — 188 с.

49. Скрипник М. І. Програми психолого-педагогічної підготовки науково-педагогічних працівників у системі післядипломної

освіти / М. І. Скрипник // Наукові записки КУТЕП, 2015. — Вип. 19. — С. 298–313.

50. Скрипник М. І. Праксеологічні аспекти підготовки науково-педагогічних працівників у системі післядипломної освіти / М. І. Скрипник // Освітній простір: глобальні та регіональні аспекти. — 2013. — № 11. — С. 18–26.

51. Скрипник М. І. Закономірності та принципи формування змісту підготовки науково-педагогічних працівників у системі післядипломної освіти / М. І. Скрипник // Післядипломна освіта в Україні. — 2013. — № 2(23). — С. 95–100.

52. Сисоєва С. О. Технологізація освітньої діяльності в умовах неперервної професійної освіти / С. О. Сисоєва // Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи: монографія; за ред. І. А. Зязюна. — К. : ВІПОЛ, 2000. — С. 249–273.

53. Філь О. А. Експериментальна оцінка управлінським персоналом освітніх організацій державної форми власності стратегій конкуренції в суспільстві та в діяльності їх освітніх організацій / О. А. Філь, О. І. Вакулюк // Актуальні проблеми психології: зб. наук. пр. Інституту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України; ред. кол. : С. Д. Максименко (гол. ред.) [та ін.]. — К. : А.С.К., 2011. — Т. 1: Організаційна психологія. Соціальна психологія. Економічна психологія; за ред. С. Д. Максименка, Л. М. Карамушки. — 2011. — Вип. 30. — С. 243–250.

54. Філь О. А. Теоретична модель розвитку конкурентоздатності організацій та комплекс психологічних методик «Аналіз розвитку конкурентоздатності організацій» (АРКО) / О. А. Філь // Актуальні проблеми психології: зб. наук. пр. Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України. — Т. 1: Організаційна психологія. Соціальна психологія. Економічна психологія; за ред. С. Д. Максименка, Л. М. Карамушки. — К. — Алчевськ, 2013. — Вип. 38. — С. 105–111.

55. Шаповалов В. И. Конкурентоспособность личности в парадигме инновационного педагогического менеджмента [электронный ресурс] / В. И. Шаповалов. — Режим доступа: www.yspu.yar.ru/vestnik/pedagoka_i_psichologiy

56. Чернишова Є. Р. Концептуальні засади формування інтелектуального капіталу навчальних закладів післядипломної педагогічної освіти / Є. Р. Чернишова // Післядипломна освіта в Україні. — 2013. — № 2. — С. 34–40.

57. Яковенко Л. І. Інноваційний характер економіки знань / Л. І. Яковенко // Економіка. — 2010. — № 2. — С. 141–145.

58. Kozlakova Galyna. Information and Communication Technologies in Teaching and Learning English as Foreign Language / Galyna Kozlakova, Oksana Strelchenko. — Proceedings of XI Science Conference «Education-Technology-Computer Science». — Przemysl, Poland, September, 2014. — P. 65–69.

Наукове видання

**БОНДАРЧУК Олена Іванівна,
СЕРГЕЄВА Лариса Миколаївна,
СКРИПНИК Марина Іванівна,
МОЛЧАНОВА Алевтина Олександрівна,
ФІЛЬ Олена Анатоліївна**

**КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ
КОНКУРЕНТОЗДАТНОГО ФАХІВЦЯ В УМОВАХ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ**

Наукова редакція:

КОЗЛАКОВА Галина Олексіївна, доктор педагогічних наук, професор

Редактор — *Отрішко В. І.*
Коректор — *Дончевська Л. Г.*
Комп'ютерна верстка — *Васильченко Я. Й.*

Здано до складу 16.10.2015 р. Підп. до друку 05.11.2015 р. Формат 60x84 1/16.
Папір офсет. Гарнітура Georgia. Друк ризографічний.
Ум. друк. арк. 2,33. Наклад 300 прим. Зам. № 509

Державний вищий навчальний заклад
«Університет менеджменту освіти»
вул. Січових Стрільців, 52-А, м. Київ, 04053, тел.: (044) 484-10-96
e-mail: rector@umo.edu.ua